

Ter lering en vermaak

Nicolien Mizee
De kennismaking, faxen aan Ger
2017, Van Oorschot

Nicolien Mizee
De porseleinkast, faxen aan Ger
2018, Van Oorschot

De kennismaking en *De porseleinkast* zijn twee lijvige boeken van Nicolien Mizee die respectievelijk in 2017 en 2018 uitkwamen. In de pers alom bejubeld, en wat mij betreft terecht. Het is moeilijk te definiëren in welke categorie deze boeken thuishoren; het zijn geen romans, maar ze lezen wel als een roman omdat de personages duidelijk tot leven komen; het zijn geen dagboeken, het zijn gebundelde faxen gericht aan een ander. Maar ze lezen wel als een dagboek, ongecensureerd, goed geschreven, met mescherpe analyses van de tekortkomingen van haarzelf en haar omgeving, die ook getuigen van een groot relativeringsvermogen en veel humor.

Als Mizee zich voor een cursus scenarioschrijven opgeeft en docent Ger Beukenkamp ontmoet, wordt hij het projectiescherm van haar gedachten en gevoelens, ideeën en belevenissen. Ze stuurt hem faxen, soms van een paar regels, soms lange stukken die als een kortverhaal lezen. De twee boeken geven alle faxen weer die ze in de periode 1994 tot 1998 aan hem stuurde. Ger Beukenkamp heeft de faxen nooit beantwoord. Haar bewondering voor hem komt over als een mengeling van verliefdheid en religieuze adoratie, maar ze deinst er ook niet voor terug op hem te mopperen als ze met voorstellen tot ontmoeting komt waar ze niets over hoort. Er vinden in de loop der tijd overigens wel ontmoetingen plaats, waar Mizee ook van alles aan beleeft, maar eigenlijk lijkt het haar daar nauwelijks om te gaan.

Worsteling

Mizee beschrijft zeer beeldend hoe ze worstelt met de eisen die aan het leven gesteld worden, wat zich op de middelbare school al manifesteerde door op het gymnasium te zwijgen, te spijbelen, en uiteindelijk helemaal niet meer naar school te willen. Later komt ze hetzelfde tegen bij de opleiding tot bibliothecaris of bij baantjes: na een paar uur kan ze niets anders doen dan haar jas aantrekken en weggaan, omdat het gewoonweg niet op te brengen en vol te houden is. 'Menselijke bemoeienis leidt in mijn beleving tot persoonlijkheidsvernietiging.' (*De Porseleinkast*, p. 388). Alleen als ze zonder druk kan schrijven, kan ze goed bij zichzelf blijven en zich prettig voelen. Het is als psychotherapeut aanlokkelijk om er een diagnostisch label op te plakken, en ongetwijfeld

zijn er ASS-trekken, maar daarmee alles verklaren zou haar tekort doen. Het doet er ook niet toe, sommige mensen zijn nu eenmaal supersensitief en raken overprikkeld in situaties die voor anderen weinig om het lijf lijken te hebben. Ze ziet hetzelfde terug bij haar vijfjarige nichtje Bio, die in haar eigen wereld leeft en weloverwogen allerlei dingen weigert die leeftijdsgenoten wel doen en leuk vinden.

Mizee heeft een relatie met Louise, maar kan dat alleen volhouden als er voldoende distantie is, en iedere neiging van Louise tot afhankelijkheid of emotionele uitingen wordt ongenadig afgestraft. Hilarisch vond ik de beschrijvingen van de lessen lesbisch stildansen en de problemen die zich daarbij voordoen.

Orakel

Mizee heeft naast het al genoemde moeite om zich staande te houden in het dagelijks leven, last van ernstige en recidiverende depressies, en ze heeft medicatie nodig om die eronder te houden. Ook bezoekt ze een therapeute, die door het gehele boek 'het Orakel' genoemd wordt. Een systeemgesprek bij het Orakel loopt uit op escalatie van het conflict met haar moeder. Vriendin Louise gaat in dagbehandeling, al weet ze eigenlijk niet precies waarom.

Afsluitend citeer ik de onderstaande passage, die gaat over groepspsychotherapie, en over de grenzen van vertrouwelijkheid:

'Het allertoevalligste was echter het volgende: zoals ik je onlangs vertelde, had Louise zich aangemeld voor dagtherapie. De eerste drie maanden bestond dat uit slechts één uurtje groepstherapie per week. Louises

verslag van dat ene uur duurde meestal aanzienlijk langer dan de sessie zelf en bracht mij menigmaal aan de rand van de uitputting.

Louise wil haar wederwaardigheden namelijk op objectieve, wetenschappelijk verantwoorde wijze weergeven, wat tot gevolg heeft dat ik haar persoonlijke verhaal uit een overvloed aan details moet zeven, om uit dat residu weer een beeld van de realiteit te destilleren. En intussen doorleef ik ook nog eens al die onbegrepen, ontkende gevoelens in haar plaats.

‘Suzan denkt dat ze allerlei ziektes heeft. Hartklachten, hersentumor, verborgen virussen...’ begint ze bijvoorbeeld te vertellen, liggend op de bank.

‘Ja, ja’, onderbreek ik haar, ‘die lijdt dus aan hypochondrie.’

‘Dat denk ik ook.’

‘Dat zou ik dan maar eens tegen haar zeggen.’

‘Dat kan natuurlijk niet.’

‘Waarom niet?’ vraag ik met geveinsde verbazing.

‘Omdat ik het niet zéker weet!’

‘Dat hoeft ook niet, Louise.’

‘Waarom ben je nou weer zo geërgerd?’

‘Je zit daar toch om te praten? Nou, praat dan.’

‘Ja maar dat kan ik juist niet!’

‘Dan probeer je het maar.’

‘Misschien vinden ze me dan bazig.’

‘Dat ben je toch ook? Laat maar eens zien wie je bent. Daarvoor is die therapie tenslotte.’

‘Dat zeg jij.’

‘Omdat het zo is.’

‘Denk je niet dat ik beter eerst naar de bibliotheek kan gaan om wat artikelen op te vragen over de precieze doelstellingen van dit soort groepstherapie?’

‘Dat lijkt me een bijzonder krankzinnig plan, maar als je dat echt wil, moet je dat vooral doen. Maar ik wil ook dat jij de volgende keer tegen die vrouw zegt dat ze volgens jou aan hypochondrie lijdt. En als je dat niet doet, dan wil ik geen woord meer over die therapie horen.’

Nu begint Louise te huilen. Plotseling roept ze: ‘Maar als ze nou niet weet wat hypochondrie is?’

‘Nou, dan leg je dat uit’, zeg ik verbaasd.

Dan blijkt dat Louises moeder haar kinderen altijd op het hart heeft gedrukt om geen moeilijke woorden te gebruiken, omdat andere kinderen die misschien niet begrepen. Dus dan ben ik nog een uur bezig geduldig uit te leggen waarom het echt hélemaal niet erg is om moeilijke woorden te gebruiken bij andere mensen.

Discussies met Louise zijn bijzonder vermoeiend, omdat ze in de veronderstelling leeft dat een mening ontstaat nadat alle argumenten tegen elkaar zijn afgewogen. Het is natuurlijk precies andersom: eerst heb je een mening, en pas daarna reconstrueer je je argumenten. Gezien de tijd die het ons kostte dat ene uurtje therapie te verwerken, zag ik, zoals je begrijpen zult, nogal op tegen de volledige dagtherapie. De avond van die eerste maandag draaide ik haar nummer en zette me schrap. Louise bleek echter bijzonder vrolijk. ‘Nicolien’, begon ze, ‘ik heb altijd al gedacht dat het leven een soap was, al helemaal toen ik jou leerde kennen. En ik heb altijd geweten dat ik, als ik een van de personen uit jouw verhalen zou ontmoeten, ik hem onmiddellijk zou herkennen. Je raadt nooit wie er bij mij in de groep zit!’

De schrik sloeg me om het hart. Welke intieme details had ik verteld over een

kennis van wie ik gemeend had dat Louise hem toch nooit zou ontmoeten? En daarbij, wie van mijn vrienden was, zonder daar iets aan mij over te vertellen, in dagtherapie gegaan?

‘Nou?’ vroeg ik angstig.

‘Paula!’

[na een passage over de ontmoeting met deze Paula vervolgt Mizee:]

‘Maar hoe wist jij nou dat het net die ene Paula was?’ vroeg ik, want zo’n vreemde naam is het nou ook weer niet.

‘Nou, toen ik vanochtend binnenkwam en die vrouw, die er precies zo uitzag als jij beschreven had, haar hand uitstak en “Paula” zei, wist ik meteen wie het was.’

‘En zei je dat ook?’

‘Ja natuurlijk! Ik zei: “O, dan heb ik al veel over je gehoord”. Maar dat was niet zo handig.’

‘Nee’, zei ik.

‘Want toen begon het groepsgesprek net, dus ik had geen tijd om uit te leggen hoe dat kwam. Paula zei een aantal hele verstandige dingen. Maar ineens begon ze te huilen en te zeggen dat het nu weer ging als altijd, dat zij de leiding weer nam en dat ze heus wel wist dat iedereen haar bezig vond. Zelfs de nieuwe vrouw, Louise, die vandaag nota bene voor het eerst was, had al over haar gehoord. Dus was er achter haar rug om tegen de nieuwelingen gesproken over haar gedrag!’

‘Die Paula’, zei ik, ‘en ze was altijd zo stoïcijns.’

‘Dus ik begon te lachen en ik legde het uit, en toen klaarde ze helemaal op. “Ben jij de vriendin van Nicolien?” vroeg ze. “O, dat is een enig mens! Doe je haar de groeten?”

De begeleidster werd toen een beetje zenuwachtig en vroeg zich af of dit wel kon. Paula en ik hadden er geen probleem mee, wij kenden elkaar tenslotte niet, en ik zei dat het voor jou ook geen probleem was. Ik zei dat wat ik ook over Paula zou vertellen, jij je mening over haar toch geen millimeter zou bijstellen. En ik heb uitgelegd dat jij binnen vijf minuten wist wat je van iemand vond en dat dat altijd precies klopte. “Ja, zo is Nicolien!” riep Paula toen. Het was heel gezellig. Ik heb ook verteld over de dansles en zo.’

‘Nou leuk,’ zei ik een beetje verbouwereerd.

‘Doe je Paula de heel hartelijke groeten terug?’

Arnout ter Haar